

CULTUREEL CENTRUM, pluralistische instelling met, in principe, vier doelstellingen: 1. ruimten ter beschikking stellen voor culturele activiteiten van organisaties en bevolkingsgroepen van welke ideologische en filosofische strekking ook; 2. zelf culturele activiteiten organiseren, waarin kunst primeert; 3. ruimte bieden voor informele ontmoetingen en contacten; 4. organisatoren van activiteiten die in het centrum plaatsvinden, begeleiden en helpen, en zo nodig bijdragen tot ondersteuning en coördinatie in de culturele sector en tot ruimere samenwerkingsverbanden (Decreet van 24 juli 1991 betreffende de erkenning en subsidiëring van de Nederlandstalige Culturele Centra die het culturele leven in de Vlaamse Gemeenschap bevorderen). Een Cultureel Centrum wordt opgericht door één of meer gemeenten, door een provincie of door de Vlaamse Gemeenschapscommissie voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Het wordt erkend door de Vlaamse Regering en gesubsidieerd door de Vlaamse Gemeenschap.

Het denkbeeld 'Cultureel Centrum' ontstond in de jaren 1960 in de context van een naar culturele autonomie strevend Vlaanderen met behoefte aan een eigen Vlaams cultuurbeleid. Het werd gelanceerd door **Renaat van Elslande**, de eerste minister van Nederlandse cultuur in België. Hij zag er een instrument voor cultuurspreiding in, gericht op de hele bevolking; deze moest er tevens haar eigen volkscultuur creatief kunnen beoefenen. De overheid zou overal centra bouwen, als infrastructuur van culturele democratie. Uit onderzoek van de Studiegroep voor Cultuurbevordering (Katholieke Universiteit Leuven) onder leiding van **Frans van Mechelen** was gebleken dat de culturele infrastructuur in Vlaanderen niet voldeed en dat het culturele leven erg was verzuimd. Van Mechelen, die later Van Elslande als minister opvolgde, vatte het plan op om ruim 400 centra neer te zetten. Begin 1997 waren er 99 erkende, met daarnaast tal van an-

dere, vooral lokale centra. Zij zijn verenigd in de Federatie van Vlaamse erkende Culturele Centra (FEVECC), koepelorganisatie die het sociaal-cultureel en artistiek leven in de Vlaamse Gemeenschap via de Culturele Centra en hun werking wil bevorderen.

In tegenstelling tot de aanvankelijke bedoeling zijn de Culturele Centra ongelijkmatig over het Vlaamse grondgebied verspreid. Als gemeente- of provinciebesturen er het initiatief niet toe nemen, blijft er een leemte. Dat is het geval in grote delen van Oost- en West-Vlaanderen, de Antwerpse Kempen en Oost-Brabant. In Limburg is de spreiding vrij harmonisch. Concentraties vallen op in het zuidoosten van West-Vlaanderen en rond Brussel.

Dit laatste fenomeen is het resultaat van de actieve Vlaamse aanwezigheidspolitiek die sinds 1968 door minister Van Mechelen en nadien onder zijn opvolgers werd gevoerd. In de zogenaamde Gordel van Smaragd, dit wil zeggen in de Vlaamse gemeenten rond de tweetalige hoofdstad (**randgemeenten**), en in gemeenten van de hoofdstedelijke agglomeratie werden Culturele Centra, trefcentra of wijkhuizen ingeplant. Meestal gebeurde dit op initiatief van het ministerie van cultuur, respectievelijk van de Nederlandse Commissie voor de Cultuur van de Brusselse Agglomeratie (NCC) omdat de gemeentebesturen met een Franstalige meerderheid het lieten afweten. Dit neemt niet weg dat deze Vlaamse centra ook voor anderstalige inwoners openstaan. In gemeenten waar Franstaligen in de gemeenteraad zetelen, kan het zelfs voorkomen dat Franstaligen door de toepassing van het **Cultuurpact** een mandaat in het beheer van het Cultureel Centrum verwerven. Einde 1996 richtte het **Vlaams Parlement De Rand** op. Die moet samenhang brengen in het optreden van de Culturele Centra van de Vlaamse Gemeenschap in Linkebeek, Jezus-Eik, Kraainem, Wezembeek-Oppem, Wemmel en Sint-Genesius-Rode, en zo het Vlaamse karakter van deze gemeenten ondersteunen. Nog steeds met de ontvoogding van het Vlaamse volk voor ogen ging de Vlaamse overheid dus 'terrein bezetten'. Ook in de **Voerstreek** werd dit beleid toegepast: in 1971 werd de dekenij van Sint-Martens-Voeren door het Rijk aangekocht en als Cultureel Centrum ingericht. Elders is de drijfkracht die van de V.B. voor de Culturele Centra uitging, minder expliciet.

LITERATUUR: J. de Roeck, 'Culturele centra in Vlaanderen. Inventaris en evaluatie', in *Ons Erfdeel*, jg. 24, nr. 1 (januari-februari 1981), p. 27-38; - U. Claeys (red.), *Culturele centra in Vlaanderen. Evaluatie en toekomst*, 1984; - W. Faché, *Potentiële en actuele functies van culturele centra*, 1985; - M. de Kepper (red.), *Culturele Centra op zoek naar een profiel*, 1993; - G. van der Speeten, 'Culturele centra in Vlaanderen: wat is ervan geworden?', in *Ons Erfdeel*, jg. 39, nr. 5 (november-december 1996), p. 724-734.

JEF DE ROECK